

การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

Developing Guidelines for Mentoring-Supervision in the School under
the Office of Udonthani Primary Educational Service Area 4

อรพรรณ ใจหาญ¹, สุรชา อมรพันธุ์²

Orawan Jaihan¹, Suracha Amornpan²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2563

Email : ororawan@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 375 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 3 โรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1. การนิเทศแบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประกอบด้วย 3 ด้าน 24 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมการนิเทศ

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Graduate Student. Master of Education (Educational Administration and Development). Mahasarakham University, Thailand.

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Faculty of Education. Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 14 มีนาคม 2564; แก้ไขบทความ: 21 เมษายน 2564; ตอรับการตีพิมพ์: 26 เมษายน 2564

และประชุมวางแผน 2)ด้านการปฏิบัติการณ์เทศแบบพี่เลี้ยง 3)ด้านการประเมินผลการนิเทศและให้คำแนะนำ ผลการประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. แนวทางการนิเทศ 2. การนิเทศแบบพี่เลี้ยง 3. การพัฒนาแนวทาง

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the current state and the desirable state of mentoring-supervision of schools under Udonthani primary educational service area office 4, 2) to developing the mentoring-supervision guidelines of schools under Udonthani primary educational service area office 4. The sample group consisted of 375 administrators and teachers. Key informants were administrators and teachers from 3 pilot schools and 5 luminaries. Research instruments were questionnaire, interview and guideline assessment form. Statistics for analyses data were mean, percentage, standard deviation and PNI_{modified}.

The research result were found that: 1. The current state of mentoring-supervision of schools under Udonthani primary educational service area office 4 overall were at moderate level and the desirable state overall were at high level. 2. The guidelines of mentoring-supervision of schools under Udonthani primary educational service area office 4 consisted of 3 aspects 24 guidelines 1) supervision prepare and plan meeting 2) mentoring-supervision implementation 3) supervision assessment and recommendation. Guidelines assessment by 5 luminaries were found the guidelines suitability overall were at high levels and the guidelines possibility overall were at highest levels.

Keywords : 1. Supervision Guidelines 2. Mentoring-Supervision 3. Development Guidelines

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครู ซึ่งเป็นผู้สอนหลักในระบบโรงเรียน สำหรับความหมายของการนิเทศการศึกษาตั้งแต่อดีต

จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีจุดเน้นแตกต่างกันออกไปในแต่ละยุคสมัย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงแต่ละยุคนั้นมีจุดมุ่งหมายตรงกัน นั่นก็คือต้องการปรับปรุงการสอนของครูให้มีความคุณภาพมากขึ้น (สุทธธู ศรีไสย์, 2549 : 56) การนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมที่จะสามารถสนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสามารถเป็นอย่างมาก บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือ ผู้บริหารโรงเรียน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญในการที่จะผลักดันให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายได้ ต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันอื่นๆ รวมทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนเองร่วมกันจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรมวิชาการ, 2543 : 71)

ระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษา(Coaching และ Mentoring) เป็นเทคนิคในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กรที่ต้องการจะให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ Coaching เป็นการสอนงานจากผู้บังคับบัญชาถึงผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรง ด้วยวิธีการให้คำแนะนำและสอนงานแบบสองทาง (Two Way Communication) เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และมีโอกาสได้พัฒนาศักยภาพของตนเองไปพร้อมๆ กัน ส่วน Mentoring การเป็นพี่เลี้ยง เลือกรจากผู้ที่มีความสามารถเป็นที่ยอมรับหรือผู้บริหารในหน่วยงานมาให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือรุ่นน้องหรือผู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าในเรื่องที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการทำงานเพื่อให้มีศักยภาพสูงขึ้น ซึ่งอาจไม่เกี่ยวกับหน้าที่ในปัจจุบันโดยตรงก็ได้ อย่างไรก็ตามทั้ง Coaching และ Mentoring ต่างก็เป็นเทคนิคในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะทำให้ทั้งผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และองค์กรมีความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลง มีผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (อัญชลี ธรรมะวิธิกุล, 2552 : 20) การนิเทศแบบพี่เลี้ยง(Mentoring)จึงรูปแบบการช่วยเหลือครูในลักษณะพี่เลี้ยงโดยให้ผู้ที่มีความสามารถหรือเป็นที่ยอมรับหรือผู้บริหารในหน่วยงานให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือรุ่นน้องหรือผู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานหรือการจัดการเรียนรู้ ให้มีศักยภาพสูงขึ้น พี่เลี้ยงจะเรียกว่าMentor ส่วนบุคคลที่ได้รับการดูแลจากพี่เลี้ยง เรียกว่า Mentee (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 102) ระบบการนิเทศแบบพี่เลี้ยง จะช่วยสร้างกลุ่มคนที่มีความสามารถ มีศักยภาพได้เร็วกว่าพนักงานปกติ จูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานที่มีผลการปฏิบัติงานดี และมีศักยภาพในการทำงานสูงให้คงอยู่กับหน่วยงาน กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานสร้างผลงานมากขึ้นพร้อมที่จะทำงานหนักและท้าทายมากขึ้น สร้างบรรยากาศของการนำเสนองานใหม่ๆ หรือความคิดนอกกรอบมากขึ้น สร้างระบบการสื่อสารแบบสองช่องทางระหว่าง Mentor และ Mentee หัวหน้างานในฐานะ Mentor มีเวลาที่จะคิดวางแผน กำหนด

นโยบายและวางกลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของทีมได้มากขึ้น เนื่องจากได้มอบหมายงานส่วนหนึ่งให้ Mentee รับผิดชอบแล้ว

การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาเรื่องกรณีพิเศษภายในพบว่าในแต่ละสถานศึกษานั้นยังขาดการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของโรงเรียนเพื่อที่จะนำข้อมูลดังกล่าวไปวางแผนการพัฒนาแนวทางการนิเทศเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา เช่นการกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อและเครื่องมือการสอนหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมขององค์กร ขาดแคลนอัตรากำลัง ศึกษานิเทศก์ขาดความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ขาดเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ขาดการประสานงาน ขาดงบประมาณ ขาดยานพาหนะ มีภาระมากทำให้ไม่มีเวลานิเทศ ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจและสนับสนุน ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงาน การควบคุมกำกับและติดตามยังไม่ต่อเนื่องเพราะศึกษานิเทศก์หรือผู้มีอำนาจยังออกมานิเทศโรงเรียนในสังกัดไม่ถึงเพียงภาคเรียนละครั้งเท่านั้น ทำให้แต่ละสถานศึกษาไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของตนเองและมีการพัฒนาไม่ตรงทิศทางในความต้องการของตนเอง รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาขาดความเข้าใจในการใช้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาการจัดการศึกษา สถานศึกษาจัดกิจกรรมการนิเทศไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบันของสถานศึกษาและอาจไม่ได้เกิดจากความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาตลอดจนทั้งการนิเทศภายในสถานศึกษายังขาดการนิเทศแบบจริงจัง เป็นต้น

จากความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการนิเทศที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงสาเหตุของปัญหา และความสำคัญของการนิเทศ เกิดความร่วมมือ การส่งเสริม การสนับสนุน และการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครู เพื่อที่จะส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน พัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยให้ดียิ่งขึ้น สามารถยกระดับการศึกษาได้อย่างแท้จริง และเป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศสำหรับสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของนิเทศแบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบพี่เลี้ยง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

3.2 เพื่อได้แนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศแบบพี่เลี้ยง สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1,772 คน จำนวนโรงเรียน 156 โรง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 375 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้รับการนิเทศโดยใช้ตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 74) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 312 คน แต่เพื่อป้องกันการตกหล่นของข้อมูลผู้วิจัยจึงเก็บตัวอย่างเพิ่มร้อยละ 20 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่ม และกำหนดสัดส่วนตามขนาดประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ จำนวน 52 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 220 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูสถานศึกษา ต้นแบบจำนวน 3 แห่งและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทำหน้าที่ประเมินแนวทางได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ปรากฏดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาแนวทางการนิเทศ แบบพี่เลี้ยง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความต้องการ
1. การเตรียมการนิเทศและประชุม วางแผน	2.42	0.44	ปานกลาง	4.62	0.27	มากที่สุด
2. การการปฏิบัติการนิเทศ	2.36	0.41	ปานกลาง	3.86	0.22	มาก
3. การประเมินผลการนิเทศและ ให้คำแนะนำ	2.32	0.31	ปานกลาง	4.60	0.20	มากที่สุด
รวม	2.36	0.38	ปานกลาง	4.36	0.23	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อ สภาพปัจจุบันของกระบวนการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การเตรียมการนิเทศและประชุมวางแผน ($\bar{X} = 2.42$) การนิเทศการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 2.36$) การประเมินผลการนิเทศและให้คำแนะนำ ($\bar{X} = 2.32$) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การเตรียมการนิเทศและประชุมวางแผน ($\bar{X} = 4.62$) การประเมินผลการนิเทศและให้คำแนะนำ ($\bar{X} = 4.60$) การนิเทศการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.86$)

5.2 แนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประกอบด้วย 3 ด้าน 24 แนวทาง รายละเอียดของแนวทางดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประจวบคีรีขันธ์ เขต 4

แนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 4	
รายการ	วิธีดำเนินการ
1) ด้านการเตรียมการนิเทศและ ประชุมวางแผน	1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการนิเทศ ภายในของสถานศึกษา 2) กำหนดนโยบายและจุดประสงค์ของแนวทางการนิเทศ ภายในอย่างชัดเจน 3) กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศภายในอย่าง ชัดเจน 4) ประชุมชี้แจงให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทราบและสร้าง ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง 5) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับคณะครูได้เข้าใจถึง กระบวนการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง 6) มีการจัดทำแผนงาน/โครงการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงที่มี การจัดลำดับ ขั้นตอนที่ชัดเจนสามารถนำไปใช้ได้ง่าย 7) มีการจัดทำคู่มือการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง เพื่อใช้เป็น แนวทางในการปฏิบัติงาน 8) ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันจัดทำเครื่องมือในการ นิเทศภายใน
2) ด้านการปฏิบัติการนิเทศแบบ พี่เลี้ยง	1) ผู้นิเทศประชุมและทำความเข้าใจกับผู้รับการนิเทศก่อน การนิเทศ 2) ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการนิเทศ ภายในแบบพี่เลี้ยง 3) ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาจุด ที่ควรปรับปรุงแก้ไขภายหลังจากการนิเทศ 4) ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันสะท้อนความคิดเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติการนิเทศเพื่อหาจุดที่ควรปรับปรุงและ คงไว้

แนวทางการนิเทศแบบพีเลียงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

รายการ	วิธีดำเนินการ
	<p>5) ผู้นิเทศให้ข้อสังเกตการนิเทศแก่ผู้รับการนิเทศเพื่อเป็นการยืนยันความคิดเห็นและความเข้าใจที่ตรงกัน</p> <p>6) ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้การร่วมกันวิเคราะห์และการสะท้อนความคิดในการปฏิบัติการนิเทศแบบพีเลียงเพื่อหาจุดที่ควรปรับปรุงและคงไว้</p> <p>7) ผู้นิเทศกระตุ้นให้กำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศได้มีการพัฒนาตนเองตามข้อชี้แนะ</p> <p>8) ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันหาแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในครั้งต่อไป</p>
<p>3) ด้านการประเมินผลการนิเทศและให้คำแนะนำ</p>	<p>1) ผู้นิเทศมีวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลายและครอบคลุมตามประเด็นในการประเมินและติดตามผลการสอนงาน</p> <p>2) ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีการสรุปผลการประเมินงานทั้งระบบ ทั้งปัจจัยนำเข้ากระบวนการและผลผลิตเพื่อปรับปรุงแก้ไขการนิเทศภายในแบบพีเลียง</p> <p>3) มีการประเมินความคิดเห็นของผู้รับการนิเทศที่มีต่อการปฏิบัติการนิเทศแบบพีเลียง</p> <p>4) ผู้นิเทศมีการเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการ</p> <p>5) มีการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงและเผยแพร่ ชื่นชมผลงานเป็นตัวอย่างในสถานศึกษา</p> <p>6) มีการจัดทำคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะจากการประเมินงานทั้งระบบเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงงานในโอกาสต่อไป</p> <p>7) เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศภายในแบบพีเลียง</p> <p>8) วิเคราะห์ผลการนิเทศและดำเนินการปรับปรุงตามประเด็นที่พบว่าควรมีการปรับปรุง</p>

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประกอบด้วย 3 ด้าน 24 แนวทาง ได้แก่ 1)ด้านการเตรียมการนิเทศและประชุมวางแผน 2)ด้านการปฏิบัติการณ์นิเทศแบบพี่เลี้ยง 3)ด้านการประเมินผลการนิเทศและให้คำแนะนำ

ผลการประเมินการพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวม

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การเตรียมการนิเทศและประชุมวางแผน	4.02	0.32	มาก	4.42	0.30	มาก
2. การปฏิบัติการณ์นิเทศแบบพี่เลี้ยง	4.25	0.31	มาก	4.77	0.27	มากที่สุด
3. การประเมินผลการนิเทศและให้คำแนะนำ	4.40	0.22	มาก	4.80	0.14	มากที่สุด
รวม	4.22	0.17	มาก	4.66	0.14	มากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อ สภาพปัจจุบันของกระบวนการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมของสภาพที่พึงประสงค์ที่เกิดจากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารและครู สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีสูงกว่าค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน แสง

ให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีความประสงค์ให้มีการพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงตามการศึกษาองค์ประกอบในแต่ละด้าน จึงทำให้ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของ วารี ภูแปง (2559 : 100-104) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน ของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ผลการประเมินพบว่า แนวทางมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่ดีด้านการนิเทศแบบพี่เลี้ยงจากสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาจนเป็นแบบอย่างในการพัฒนาในด้านที่ผู้วิจัยทำการศึกษาได้ จึงทำให้มีหลักการและแนวคิดที่ดีในการนำมาออกแบบและสร้างแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันวิสาข์ สิงห์อ่อน (2561 : 189-199) ซึ่งได้ศึกษาแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง ด้านโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดด้านความเป็นไปได้โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 สรุปได้ว่า การนิเทศแบบพี่เลี้ยง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบและทำการศึกษาใน 3 ด้าน และพบองค์ความรู้ใหม่ คือ 1)ด้านการเตรียมการนิเทศและประชุมวางแผนสรุปได้ว่า ก่อนทำการนิเทศควรมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการนิเทศภายในของสถานศึกษาก่อน เพื่อทราบทิศทางของการปฏิบัติ สถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน และมีการประชุมเพื่อมอบหมายงานและชี้แจงหน้าที่รับผิดชอบ จัดกิจกรรมสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการนิเทศแบบพี่เลี้ยง ในองค์กร พร้อมทั้งจัดทำแผนการปฏิบัติ คู่มือ และเครื่องมือสำหรับการนิเทศแบบพี่เลี้ยง 2)ด้านการปฏิบัติการนิเทศแบบพี่เลี้ยงผู้นิเทศประชุมและผู้รับการนิเทศควรมีความเข้าใจร่วมกันที่ถูกต้อง

เกี่ยวกับการนิเทศแบบพี่เลี้ยงเพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการนิเทศ ภายหลังกการนิเทศมีการประชุมเพื่อหาวิธีแก้ไขปรับปรุงและร่วมกันหาแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 3) ด้านการประเมินผลการนิเทศและให้คำแนะนำเป็นสิ่งที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการพัฒนา งาน ด้วยวิธีการประเมินที่หลากหลาย ประเมินอย่างเป็นระบบ และรับฟังความคิดเห็นของผู้รับการนิเทศ และมีการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงและเผยแพร่ ชื่นชม ผลงานเป็นตัวอย่างในสถานศึกษา

ภาพที่ 1 แนวทางการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 หรือบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการนิเทศแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมด้านการนิเทศสำหรับแบบพี่เลี้ยงสถานศึกษาในตามรูปแบบที่ได้อยู่แล้วให้พัฒนาและดียิ่งขึ้นต่อไปและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

8.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 4 ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาการนิเทศแบบพีเลียงไปให้ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่นิเทศภายในสถานศึกษาได้ทดลองใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 กระบวนการวิจัยประกอบด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการนิเทศแบบพีเลียง ซึ่งสามารถนำผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาการนิเทศแบบพีเลียง หรือการนิเทศในรูปแบบอื่น ๆ ได้

8.2.2 ควรมีการพิจารณาครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเหมาะสมในการทำหน้าที่ที่เลียงผู้ให้คำแนะนำและปรึกษา และควรมีการจัดอบรมวิธีการทำหน้าที่ที่เลียงก่อนการนำแนวทางไปปรับใช้ในสถานศึกษาต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการนำแนวทางการพัฒนาการนิเทศแบบพีเลียงด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา

8.3.2 ควรมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบพีเลียงให้มีประสิทธิภาพโดยการเปรียบเทียบนิเทศแบบพีเลียงสำหรับสถานศึกษาที่มีขนาดที่แตกต่างกัน

8.3.3 ควรมีการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อหาแนวทางการนิเทศที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียนและสถานศึกษาต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด : แนวทางสู่การปฏิบัติ

เอกสารชุดปฏิรูปการเรียนรู้ลำดับที่ 2 โครงการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

วันวิสาข์ สิงห์อ่อน. (2561). แนวทางการนิเทศภายในแบบพีเลียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วารสารบริหารและนิเทศการศึกษา. 9(1). 189-199.

วารี ภูแปง. (2559). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบพีเลียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). การนิเทศเพื่อพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กรีนกรุ๊ป.

สุทธนู ศรีไสย์. (2549). หลักการนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชลี ธรรมะวิสิฎฐ. (2552). เทคนิคการนิเทศ : ระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษา (Mentoring). สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562. จาก <https://panchalee.wordpress.com/2009/07/28/mentoring/>

10. คำขอบคุณ

การวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาความช่วยเหลือ การให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการวิจัยจาก รองศาสตราจารย์สุรชา อมรพันธุ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ ชนะวงค์ ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และน้องสาว ตลอดจนถึงภริยาคุณ คุณภัทราพร ประภาศรี และภริยาคุณมิตรทุกท่าน ผู้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดจนกระทั่งการวิจัยสำเร็จสมบูรณ์ในครั้งนี้